XORIJIY OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING MEDIAMAKONDAGI O‘RNI

Namangan davlat pedagogika instituti stajyor-o‘qituvchisi
Axmadjonova Muaazzam
muazzamaxmadjanova70@gmail.com

Namangan davlat pedagogika instituti Pedagogika yo‘nalishi talabasi
Akbaraliyeva Gulbaxor
gulbahorakbaraliyeva06@gmail.com
+99894 469 76 06

Annotatsiya: Maqolada xorijiy ommaviy axborot vositalarining (OAV) global mediamakondagi o‘rni, ularning axborot tarqatish, jamoatchilik fikriga ta’siri va xalqaro munosabatlardagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, ularning raqamli texnologiyalar davridagi rivojlanishi, media manipulyatsiya va dezinformatsiya masalalari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Xorijiy OAV, mediamakon, axborot tarqatish, jamoatchilik fikri, xalqaro munosabatlar, raqamli texnologiyalar, media manipulyatsiya, dezinformatsiya.

Kirish

Globalizatsiya jarayonlari ommaviy axborot vositalarining (OAV) jamiyatga ta’sirini yanada oshirdi. Xususan, xorijiy OAV xalqaro axborot maydonida muhim o‘rin egallaydi. Ular faqatgina axborot yetkazib berish bilan cheklanmay, balki jamoatchilik fikrini shakllantirish, siyosiy jarayonlarga ta’sir o‘tkazish va madaniy qadriyatlarni tarqatish kabi vazifalarni ham bajaradi. Bugungi globallashgan dunyoda

ommaviy axborot vositalari (OAV) jamiyat hayotida muhim rol o‘ynaydi. Xususan, xorijiy OAV dunyodagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarga ta’sir o‘tkazuvchi kuchli vosita hisoblanadi. Internet va raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida OAV chegaralar va hududiy to‘siqlardan mustaqil ravishda faoliyat yuritmoqda. Ushbu maqolada xorijiy OAV ning mediamakondagi o‘rni, axborot tarqatish jarayoni va jamoatchilik fikriga ta’siri tahlil qilinadi.

Xorijiy OAV nafaqat axborot tarqatish, balki xalqaro jamoatchilik fikrini shakllantirish, davlatlar o‘rtasidagi diplomatik munosabatlarga ta’sir ko‘rsatish va siyosiy muhitni o‘zgartirishga ham xizmat qiladi. BBC, CNN, Al Jazeera, The New York Times kabi yirik media tashkilotlari dunyoning turli hududlaridagi voqealarni keng yoritadi.[1] Shu bilan birga, bu vositalar ba’zan turli manfaat doiralarining targ‘ibot quroli sifatida ham ishlatilishi mumkin.

Xorijiy OAV ning global axborot maydonidagi o‘rni

Xorijiy OAV dunyo miqyosida eng muhim voqealar haqida tezkor va keng qamrovli ma’lumot berish imkoniyatiga ega. Masalan, BBC, CNN, Al Jazeera, Reuters kabi yetakchi axborot agentliklari dunyo miqyosida axborot tarqatishning asosiy manbalaridan hisoblanadi. Ushbu OAV manbalari xalqaro munosabatlarga, siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga ta’sir ko‘rsatadi. Shuningdek, xorijiy OAV orqali turli davlatlarning axborot siyosati va yondashuvlari ham shakllanadi. So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan media maydoni yanada kengaydi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar tufayli xorijiy OAV ma’lumotlarni tez va keng auditoriyaga yetkazish imkoniga ega bo‘ldi. YouTube, Twitter, Facebook, Telegram kabi platformalar axborotni tarqatish jarayonini tezlashtirib, an’anaviy media vositalarining ta’sir doirasini yanada kengaytirdi. Shu bilan birga, bu jarayon axborot ishonchliligiga doir muammolarni ham keltirib chiqarmoqda.

Dezinformatsiya va media manipulyatsiya

Xorijiy OAV orqali dezinformatsiya va manipulyatsiya ehtimoli ham ortib bormoqda. Ayrim davlatlar va tashkilotlar o‘z siyosiy va iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish maqsadida media vositalaridan foydalanib, noto‘g‘ri yoki bir tomonlama axborotni

tarqatmoqda. Bunday holatlar jamoatchilik fikrini boshqarish, ijtimoiy beqarorlikka sabab bo‘lish va xalqaro nizolarni kuchaytirish xavfini tug‘diradi. Shu bois, media savodxonligi va mustaqil axborot manbalariga tayanish bugungi kunning muhim talablaridan biridir.[2]

Xorijiy OAV ning ta’sir mexanizmlari

Xorijiy OAV jamiyat hayotiga bir nechta asosiy yo‘nalish orqali ta’sir ko‘rsatadi:

Axborot tarqatish – Global miqyosda tezkor va aniq ma’lumot yetkazish imkoniyati.

Jamoatchilik fikrini shakllantirish – Turli ijtimoiy va siyosiy masalalar bo‘yicha odamlarning qarashlariga ta’sir o‘tkazish.

Madaniy ta’sir – Turli davlatlar o‘rtasida madaniy almashinuvni rag‘batlantirish.

Siyosiy va iqtisodiy ta’sir – Davlatlararo munosabatlarga va iqtisodiy jarayonlarga ta’sir qilish.

Raqamli texnologiyalar va xorijiy OAV

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi xorijiy OAV ning ta’sir doirasini kengaytirdi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yordamida global axborot oqimiga tezkor kirish imkoniyati yuzaga keldi. Shu bilan birga, soxta axborot (feyk news) va dezinformatsiya muammosi ham kuchaydi. Xususan, sun’iy intellekt va algoritmlar orqali axborot oqimi boshqarilishi, turli manipulyatsiyalar sodir bo‘lishi mumkin.[3]

Xulosa

Xorijiy OAV global mediamakonda muhim rol o‘ynaydi. Ularning axborot tarqatish, jamoatchilik fikriga ta’sir ko‘rsatish, madaniy almashinuv va siyosiy jarayonlarga ta’siri ortib bormoqda. Biroq, raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan bog‘liq xavf-xatarlar ham mavjud. Shu sababli, xorijiy OAV ning ta’sirini ob’ektiv baholash va axborot manbalaridan ongli ravishda foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy OAV ning mediamakondagi o‘rni tobora ortib borayotgan bo‘lib, u xalqaro axborot almashinuvi, jamoatchilik fikrining shakllanishi va global jarayonlarga ta’sir ko‘rsatishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, bu jarayonda media

manipulyatsiya, dezinformatsiya va propaganda kabi tahdidlarga ham duch kelinmoqda. Shu sababli, har bir inson media savodxonligini oshirib, axborotning haqqoniyligini tahlil qilishga intilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mc.Quail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.
2. Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2014). *The Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect*. New York: Three Rivers Press.
3. Castells, M. (2009). *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press.
4. Herman, E. S., & Chomsky, N. (2002). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books.
5. Boyd-Barrett, O. (2016). *Media Imperialism*. London: Sage Publications.
6. Freedman, D. (2018). *The Politics of Media Policy*. Cambridge: Polity Press.
7. O'zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi. (2023). *O'zbekiston mediamakoni rivojlanish tendensiyalari*. Toshkent.
8. Qosimov, B. (2022). *Globallashuv sharoitida OAV ning o'rni*. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
9. Xalqaro press-klub hisobotlari. (2023). *Axborot erkinligi va jurnalistika muammolari*. Toshkent.
10. BBC News, CNN, Al Jazeera veb-saytlari va xalqaro tahliliy maqolalar (2024).